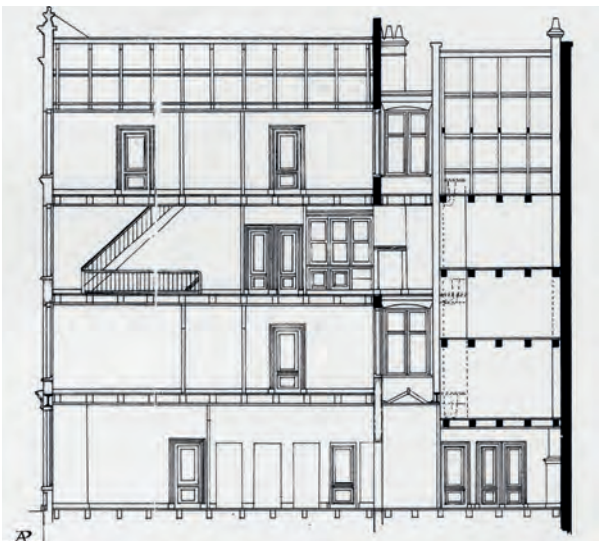

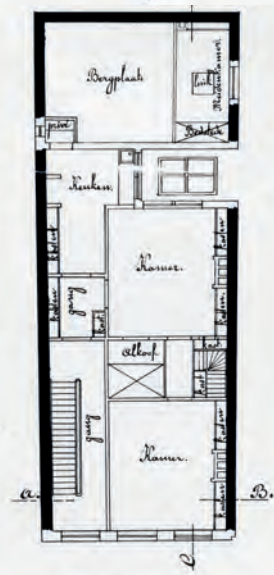
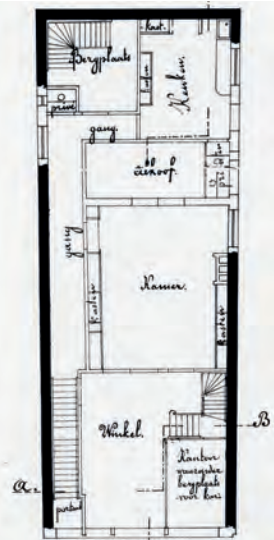
Tekening uit het Feestalbum

Ontwerp doorsnede en voorgevel

Lengtedoorsnede pand

Plattegrond begane grond en verdieping

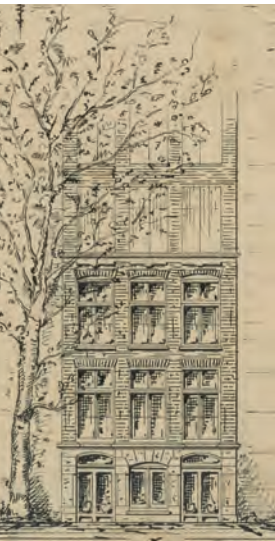
Adres: Noorderdwaarsstraat 7
Bouwjaar: 1880
Soort opdracht: nieuwbouw
Opdrachtgever: David Witlage (1842-1884)
Gezindte: evangelisch-luthers
Uitgevoerd: ja
Huidige staat: bestaand
Status: gemeentelijk monument
Archief: SAA, bouwdoSSIers

Winkelier David Witlage kocht in 1876 een zeventiende-eeuws pand in de Amsterdamse Noorderdwaarsstraat. Al snel nadat hij zich met zijn vrouw Lucretia Wilhelmina Gelikow en zoontje op het adres had gevestigd, besloot hij het oude pand te vernieuwen. Bleijs werd in 1880 gevraagd hiervoor een ontwerp te maken en het gezin Witlage zou tijdens de bouwwerkzaamheden in het buurpand op nummer 9 verblijven. De voorgevel van het pand werd geheel vernieuwd en er werden ingrijpende veranderingen toegepast aan de indeling. De voorgevel, bestaande uit een begane grond, drie verdiepingen en een zolder, werd ontworpen in een neorenaissancestijl met versieringen in zowel baksteen als natuursteen. De halsgevel werd aan beide zijden voorzien van natuurstenen voluten en obeliskken met een driehoekig fronton als bekroning. In het fries aan weerszijden van het raam van de derde verdieping was op natuurstenen cartouches aangebracht ‘ANNO’ en ‘1880’. Boven de ramen op de verdiepingen waren bakstenen rondbogen te zien, versierd met rode en gele steen. Van het ontwerp is niet alleen een geveltekening bewaard gebleven maar ook dwarsdoorsneden en een plattegrond van alle verdiepingen. De winkel en het kantoor bevonden zich op de begane grond en de

eerste verdieping was met een trap vanuit de winkel te bereiken. De familie Witlage bewoonde de begane grond en de eerste verdieping. Daarboven waren nog twee bovenwoningen gesitueerd die via een aparte ingang vanaf de straat te bereiken waren. Zoals gebruikelijk in Amsterdam had het diepe pand een achterhuis dat Witlage voornamelijk als bergplaats gebruikte en dat te bereiken was via de keuken aan de achterzijde van het hoofd pand. David Witlage overleed in 1884 na een lang ziekbed, slechts 42 jaar oud. De weduwe bleef met haar zoon in de Noorderdwaarsstraat wonen en de zoon zou in de winkel later een bloemisterij vestigen. Na het overlijden van moeder en zoon, in respectievelijk 1916 en 1917, werd het gehele pand in 1920 geveild voor f 11.050,-. De begane grond werd verbouwd tot koetshuis en stallen voor een viertal paarden waartoe de winkelpui werd vervangen door grote deuren die ruime toegang boden. Op de achterplaats (achter het buurpand op nummer 9) kwamen eveneens stallen. De koetsen en paarden werden in de loop van de twintigste eeuw vervangen door auto's en het koetshuis werd verbouwd tot garage. In 1986 kocht Stichting Stadsherstel Amsterdam het zwaar vervallen pand met het plan het te restaureren, maar het zou echter nog tot 2009 duren voordat de restauratie kon beginnen. Tijdens de bouwwerkzaamheden ontdekte men dat zowel het achterhuis als verschillende delen (met name het houtskelet) in het voorhuis nog zeventiende-eeuws waren. De topgevel werd hersteld en dankzij giften konden er replica's van de obeliskken worden teruggebracht en de gevelbekroning worden hersteld. De begane grond is nu ingericht als kantoorruimte met daarboven drie woningen.

Ontwerptekening voorgevel

Tekening uit het Feestalbum

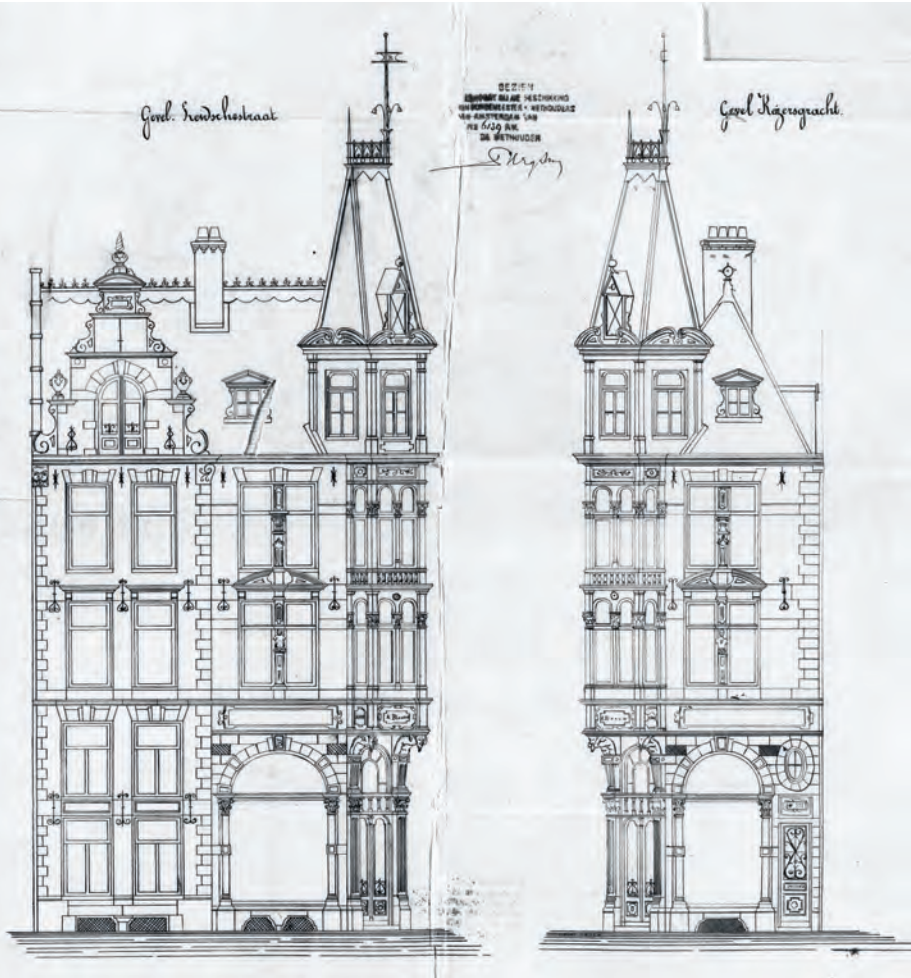
Adres: Leidsegracht 6
Soort opdracht: verbouw
Opdrachtgever: H.J. Peters, makelaar
Uitgevoerd: ja
Huidige staat: bestaand
Status: rijksmonument (1970)
Literatuur: Bouwhistorische Analyse en Waardebepaling, 9-16

Het van oorsprong zeventiende-eeuwse grachtenpand aan de Amsterdamse Leidsegracht nummer 6 was al in 1869 verbouwd, toen Bleijs in 1880 van makelaar H.J. Peters de opdracht kreeg 'tot het verbouwen [van het] benedengedeelte van de voorgevel'. Bij deze verbouwing werd met name de gevel aangepast en er zullen ook inwendige aanpassingen hebben plaatsgevonden. De toegang tot het pand werd verplaatst van de bel-etage naar het souterrain waar twee toegangsdeuren de nieuwe ingangen vormden. De gevel van het souterraingedeelte werd geheel opgetrokken uit hardsteen, afgesloten door een natuurstenen lijst, met opvallend gebogen deuren met smeedijzeren hekwerken. De twee verdiepingen erboven waren van baksteen en hadden ieder drie ramen per verdieping. Een brede gepleisterde lijst met sierlijke rankmotieven zorgde voor de aansluiting met de bovenverdiepingen. Dezelfde siermotieven waren toegepast in het smeedijzer voor de deuren en het raam van het souterrain. Het hoge pand van zes verdiepingen werd opgesplitst in twee woningen. De benedenwoning werd bewoond door hoedenmaker Franciscus Joannes Peeters en zijn gezin en bestond uit drie bouwlagen. De bovenwoning bestond uit twee bouwlagen en de zolder was gedeeld. De bereikbaarheid van de woningen en de zolder vereiste meerdere trappenhui-

zen in het pand. De rechteringang in het souterrain gaf toegang tot een vestibule met trappenhuis naar de derde verdieping. Achter de linkeringang bevond zich een lange gang waaraan een kamer met raam aan de straatzijde gelegen was, een keuken aan de achterzijde en een trap naar de bel-etage waar zich het woongedeelte bevond. Via een inwendige trap kwam men op de tweede etage met de slaapkamers. In 1896 brak er brand uit in het pand dat voornamelijk schade aan het dak en het interieur van de bovenste drie verdiepingen toebreacht. Bij het herstellen van de schade werden waarschijnlijk ook de onderste verdiepingen van het pand verbouwd en gemoderniseerd. In de loop der tijd volgden nog verschillende inwendige verbouwingen maar de voorgevel bleef, op een aanpassing van de ramen na, intact. Het pand is momenteel opgesplitst in verschillende appartementen waarbij ook de zolderverdieping is verbouwd tot appartement. De linkeringang leidt nu naar de woning die gesitueerd is in het souterrain en bel-etage, terwijl een spiltrap achter de rechteringang toegang biedt tot de andere etages.

Foto 1990

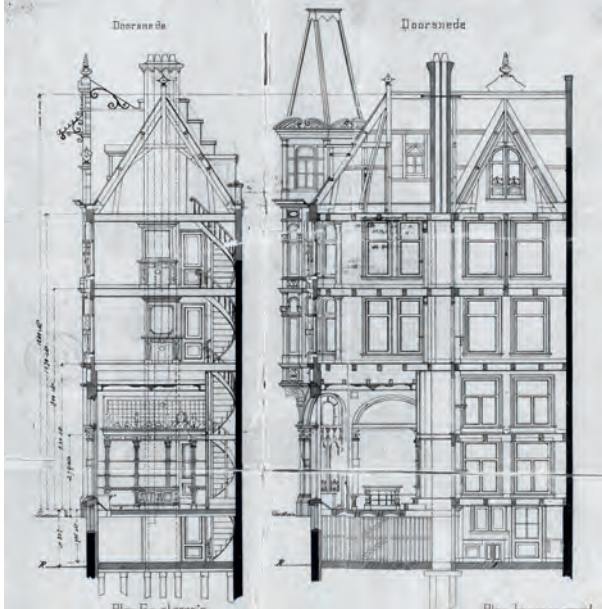

Adres: Keizersgracht 508 (Leidsestraat 40)
Soort opdracht: nieuwbouw
Opdrachtgever: Arie Blaauw (1850-1921)
Gezinde: rooms-katholiek
Uitgevoerd: ja
Aanbesteding: september 1880
Huidige staat: bestaand
Status: rijksmonument (1974)

Arie Blaauw, getrouwd met Vrouwtje Kruijer uit Zijpe en zelf afkomstig uit Warmenhuizen, verhuisde in 1880 met zijn gezin naar Amsterdam om er een tabakswinkel te beginnen. Op een openbare veiling kocht hij hiertoe voor f 27.000,- een broodbakkerij op de hoek van de Leidsestraat en de Keizersgracht.¹ Blaauw gaf Bleijs hierna de opdracht voor het ontwerpen van een nieuw winkel/woonhuis op de plek van de broodbakkerij. Bleijs gebruikte zijn ervaring die hij enkele jaren eerder in Hoorn had opgedaan met het ontwerp voor de koffie- en tabakswinkel *De Gekroonde Jaagschuit* aan het Breed (zie: 1878 Hoorn winkel/kantoor/magazijn), maar ditmaal moest hij echter een ontwerp leveren voor een moeilijk hoekterrein.

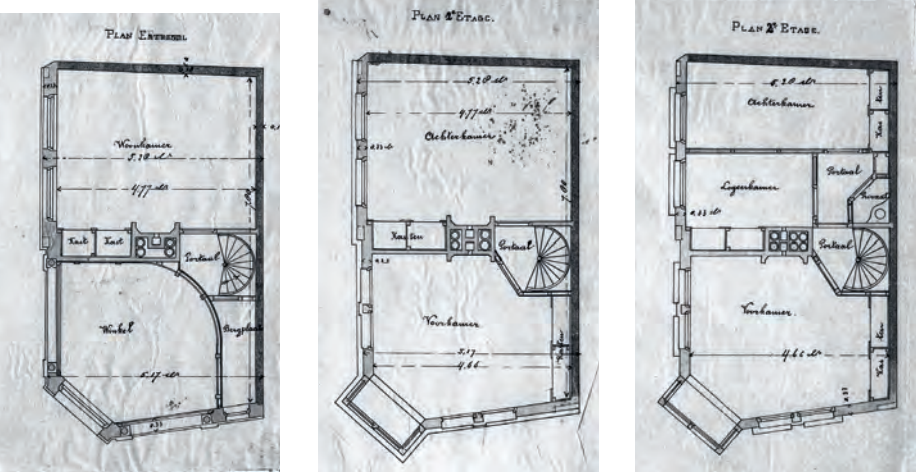

Naam architect in plint winkeldeel

Ontwerptekeningen

Het ontwerp bestond uit een hoge (hoek)winkel met een woonkamer achter de winkel en een keuken plus opslagplaats in het souterrain/kelder. Een trappenhuis, bereikbaar vanuit de woonkamer maar ook via een aparte ingang aan de Keizersgracht, leidde naar de bovenwoning. Voor de stijl koos Bleijs elementen uit de periode van de Nederlands-Vlaamse renaissance. Het meest opvallende element in het ontwerp werd gevormd door de winkel met de ingang op een schuine hoek en daarboven een houten erker over twee verdiepingen eindigend in een hoektoren met spits. De gevel aan de Leidsestraat had aan de linkerzijde een met ornamenten versierde topgevel. Verder werd het winkeldeel met grote boogvormige winkelramen en Ionische zuilen opgetrokken uit blauwe hardsteen en de toegang tot de winkel op de schuine zijde werd geflankeerd door twee pilaren met erboven zware griffioenconsoles die een breed natuurstenen fries ondersteunden. Voor de rest van het pand koos Bleijs voor rode baksteen afgewisseld met natuurstenen elementen en ornamenten bij vensters; samen met de donkerrood geverfde kozijnen kreeg de gevel een opvallend uiterlijk. Tot slot werd er boven het winkeldeel een breed fries met beeldhouwwerk geplaatst en boven de ingang kwam een buste van dichter P.C. Hooft met aan de zijden in cartouches de jaartallen 1581 en 1881. De reden voor de plaatsing van de buste had te maken met de viering van de geboortedag van de dichter driehonderd jaar geleden en Blaauw noemde zijn winkel toepasselijk *Sigaren-magazijn P.C. Hooft*. Het borstbeeld plus de twee cartouches met jaartal werd ontworpen door beeldhouwer Eduard Colinet en vervaardigd door leerlingen van de Quel-

Plattegrond begane grond en verdiepingen

linus-school onder leiding van de beeldhouwer. De twee friezen boven de winkelramen, met putti en elementen van de tabakshandel en fabricage van sigaren, waren ontworpen door L. de Fernemont. Bleijs was eveneens verantwoordelijk voor het interieur van de winkel en de ontwerptekening laat zien dat de uitstalkasten en de toonbank overeenkomsten vertoonden met die van de winkel *De Gekroonde Jaagschuit* in Hoorn. Hoewel de aanbesteding al in 1880 plaatsvond, ging de bouw wat later van start. De oude bakkerij moest eerst gesloopt worden om plaats te maken voor het nieuwe pand.² In maart 1881 was de bouw volop in gang aangezien de *Zaanlandsche Courant* vermeldde: ‘het naar de plannen des bouwmeesters Bleys in oud-hollandschen stijl in aanbouw zijnde sigarenmagazijn.’³ De tabakswinkel van Blaauw kon worden geopend op 11 juni 1881 en ter gelegenheid hiervan verscheen een artikel in het *Algemeen Handelsblad*. De toon was positief en lovend: ‘Sinds eenigen tijd reeds trekt een aardig gebouwtje met hoektoren, op de Leidschestraat bij de Keizersgracht, de aandacht der voorbijgangers. Het is eene vrije verwerking van Vlaamsche Renaissance vormen, die van goeden smaak getuigt.’ Ook het interieur met de Delfts blauwe tegeltjes aan de muur en de marmeren tegels op de vloer werd gewaardeerd: ‘Het geheel wordt vriendelijk verlicht door koperen gaskronen, mede in den stijl van de betimmering ontworpen. Wat des avonds van de gevelbeeldwerken voor het gezicht verloren gaat wordt door geschilderd en gebrand glas in de bovengedeelten der vensters vergoed, niet alleen in beeld en ornamenten, maar ook door de daarin aangebrachte kleuren.’ De bouwmeester kreeg lof

Ontwerp voor gebrandschilderde winkelramen

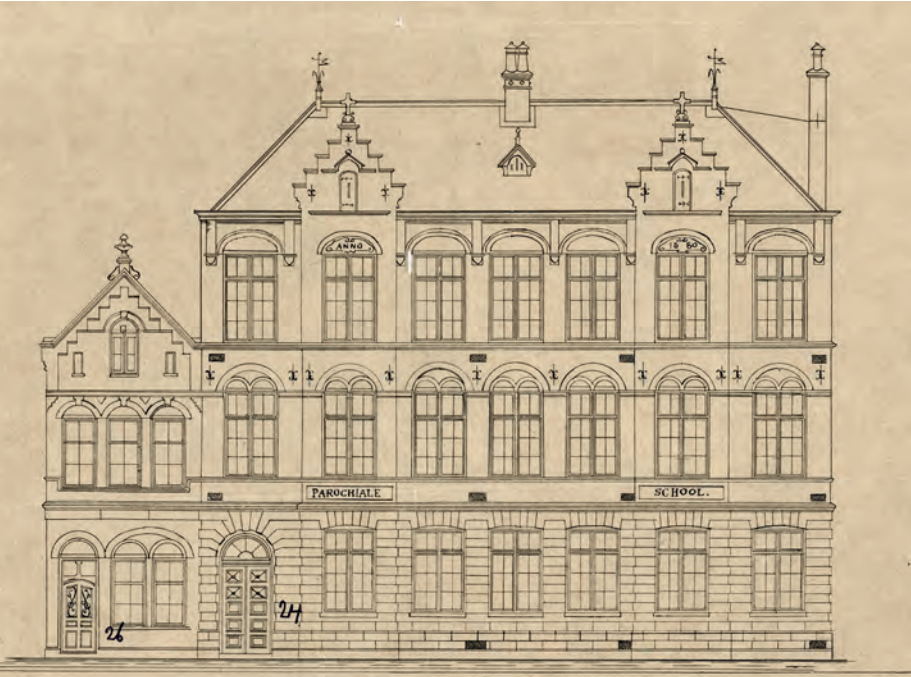
toegezwaaid: ‘De bouwmeester de heer A.C. Bleijs alhier, heeft getoond van een klein onaanzienlijk stukje grond veel partij te kunnen trekken.’ Tot slot werd ook Arie Blaauw als opdrachtgever geprezen: ‘Den eigenaar, den heer A. Blaauw, mag de lof niet onthouden worden van op onbekrompen wijze te hebben meegewerkt tot de verfraaiing dezer drukbezochte straat.’⁴ Het ontwerp van Bleijs werd in het *Album van Winkelpuien* opgenomen, een voorbeeldalbum voor aannemers, timmerlieden en bouwkundigen, en in latere publicaties over het werk van Bleijs wordt er vrijwel altijd gerefereerd aan dit pand. Arie Blaauw (en later zijn zoon Jacobus) zou de tabak- en sigarenzaak jarenlang runnen. De woonkamer achter de winkel werd in 1900 verbouwd tot een aparte winkel waar in 1916 de tabakswinkel van Blaauw was gevestigd, terwijl de hoekwinkel in gebruik was genomen door muziekinstrumentenwinkel *Van Overbeeke & Co*. De bovenwoning werd vanaf 1911 gebruikt als kantoor voor een verzekeringsmaatschappij. Tegenwoordig heeft het weer een woonfunctie. Nog altijd zijn er twee winkels in het pand te vinden; de pui van de winkel in de Leidsestraat is gemoderniseerd.

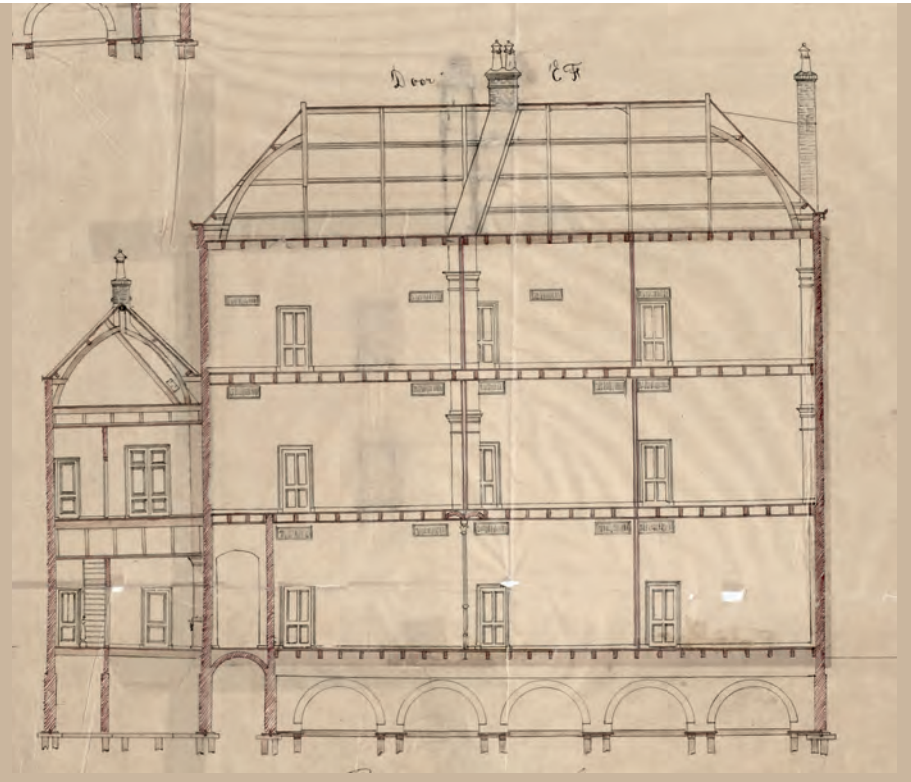
Foto 1881

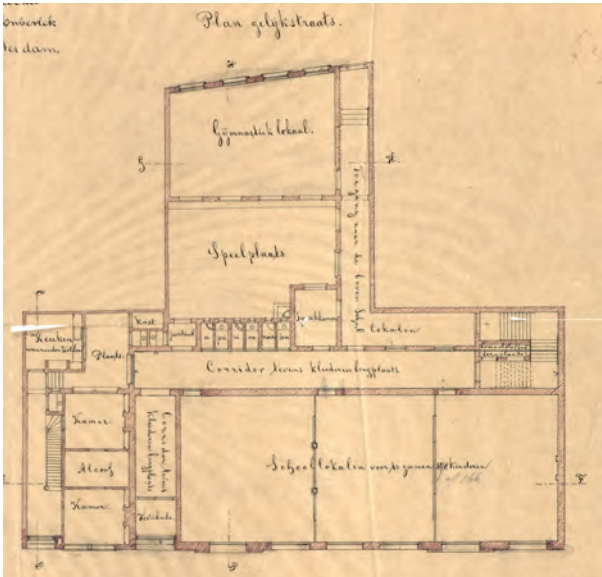
² *Algemeen Handelsblad*, 3 september 1880.
³ *Zaanlandsche Courant*, 23 maart 1881.
⁴ *Algemeen Handelsblad*, 11 juni 1881.

Voorgevel school en onderwijzerswoning

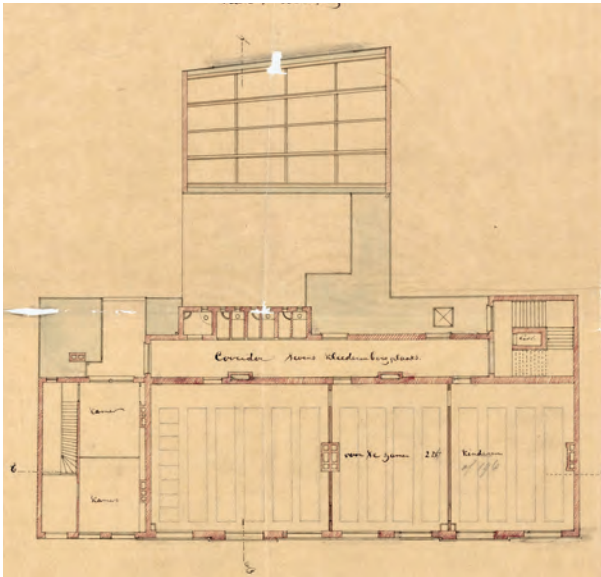
Lengtedoorsnede school en woning

Plattegrond school begane grond

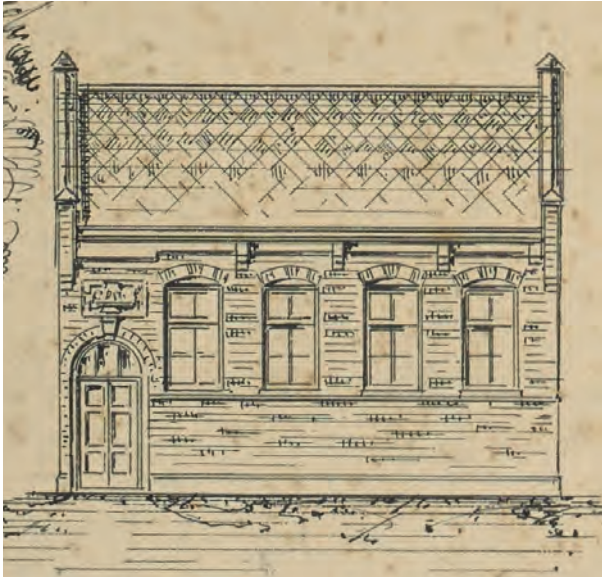
Adres: Haarlemmer Houttuinen 24-26
Soort opdracht: nieuwbouw
Opdrachtgever: kerkbestuur O.L.V. Onbevleete Ontvangenis (De Posthoorn)
Uitgevoerd: ja
Aanbesteding: maart 1880
Aannemer: Hendrikus Reinerus Hendriks, Oss
Aanneemsom: f 47.000,-
Huidige staat: afgebroken
Archief: SAA, bergnr. 441, inv.nr. 504, 543

De parochie O.L.V. Onbevleete Ontvangenis van de Posthoornkerk aan de Amsterdamse Haarlemmerstraat maakte sinds de bouw van de kerk (1863) een flinke groei door. Het kerkbestuur wilde daarom eigen parochiescholen in de nabijheid van de kerk stichten en zodoende werd in 1872 eerst een meisjesschool en vervolgens in 1875 een jongensschool gerealiseerd. In eerste instantie werd de jongensschool ondergebracht in vrije lokalen in de meisjesschool naast de kerk aan de Haarlemmer Houttuinen, totdat het kerkbestuur besloot op eigen grond aan de overzijde van de Haarlemmer Houttuinen een jongensschool te stichten, met de naam Sint Joseph-school. Bleijs werd gevraagd de school plus een onderwijzerswoning te ontwerpen. Op 6 maart 1880 werd aanbesteed 'Het bouwen van eene Roomsche school, voor 600 jongens, met gymnastieklokaal, onderwijzerswoning enz., in de Haarlemmer Houttuinen alhier, onder beheer van den architect A.C. Bleijs'. Voor zijn ontwerp ontving Bleijs een bedrag van f 2765,69.

Plattegrond verdieping

Bleijs ontwierp een groot bakstenen gebouw van zeven traveeën breed, bestaande uit drie verdiepingen en een zolder. De begane grondverdieping bestond uit natuurstenen banden met een ingang aan de linkerkzijde. De tweede en zesde travee kregen extra accent doordat deze risaleerden (vooruitsprongen) en bekroond werden door een trapgevel. Aan de linkerkzijde van de school (op nummer 26), in het verlengde, stond de onderwijzerswoning bestaande uit drie bouwlagen en die qua stijl aansloot bij die van de school. De top bestond uit een puntgevel met een zogenaamd getrappt fries. Het gymnastieklokaal kwam aan de achterzijde van het schoolgebouw aan de speelplaats en werd verbonden door een overdekte gang. Het bestond uit één bouwlaag en een zolderverdieping. Vanaf 1893 zouden de Broeders van Oudenbosch het onderwijs aan de katholieke jongens van de parochie verzorgen. In 1966 werd de school voor f 240.000,- aangekocht door de Gemeente Amsterdam in verband met ont-eigening van het gebied ten behoeve van de uitbreidingsplannen. De gehele bebouwing aan de noord-zijde van de Haarlemmer Houttuinen viel ten prooi aan de slopershamer, zo ook de Sint Joseph-school.

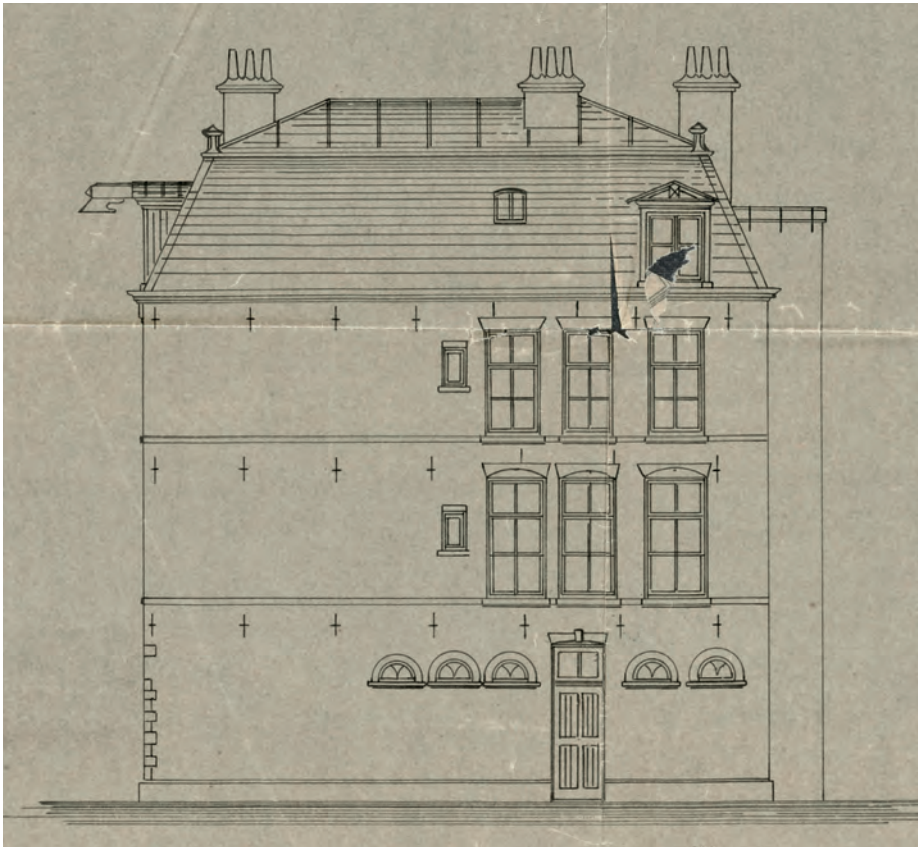
Gevel gymnastieklokaal uit het Feestalbum

Foto 1955

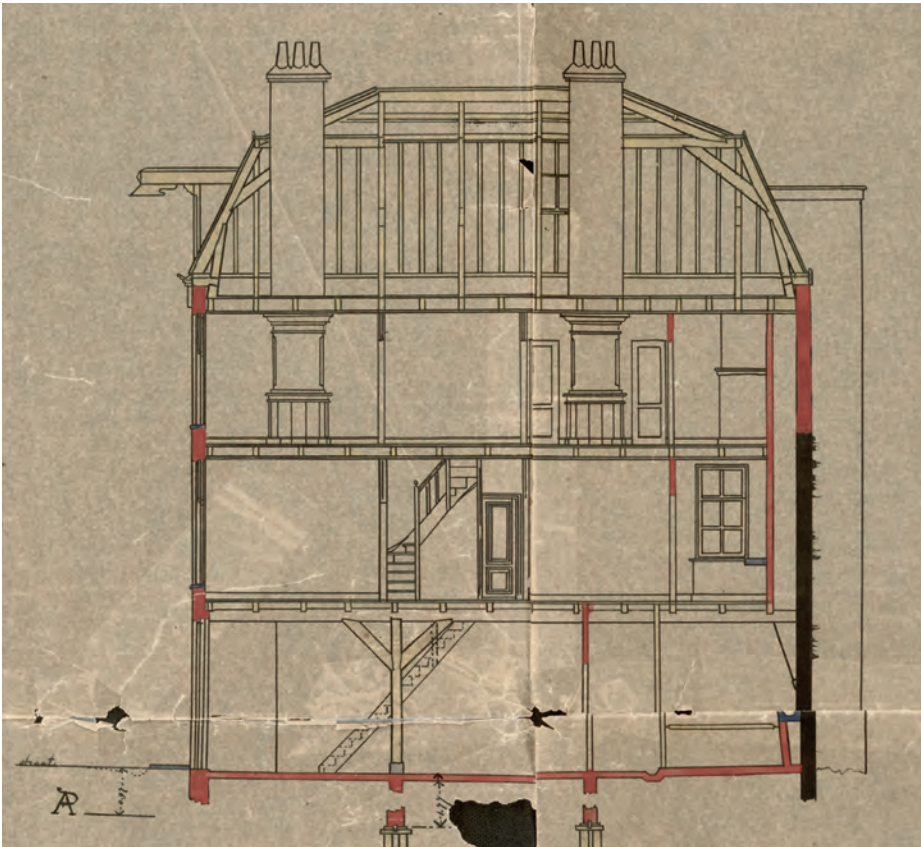
Ontwerp voor- en zijgevel

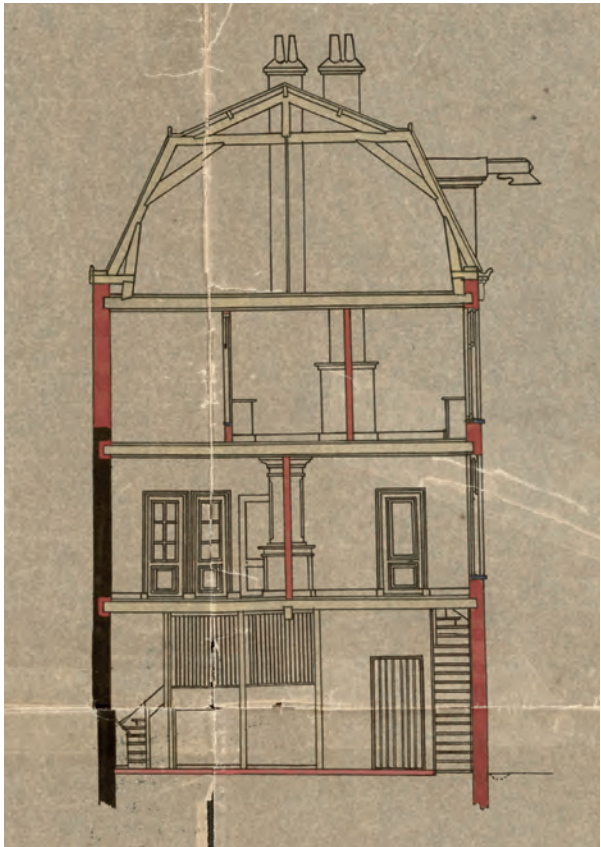
Bloedstraat gezien naar Nieuwmarkt.
Links nummer 21-23, 1925

Adres: Bloedstraat 21-23/Monnikendwarsstraat 6
Soort opdracht: verbouw
Opdrachtgever: Johannes Jacobus Bolten (1821-1891)
Gezindte: rooms-katholiek
Uitgevoerd: ja
Huidige staat: bestaand
Archief: SAA, bouwdoSSIers

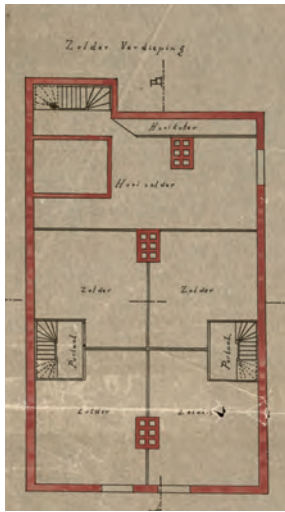
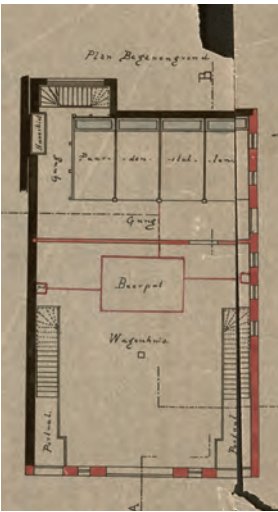
Johannes Bolten runde samen met zijn zoon Henricus een kruidenierswinkel aan de Amsterdamse Nieuwmarkt (nummer 18). Om de hoek van zijn winkel lag de Bloedstraat en Bolten besloot hier een koetshuis met stallen te bouwen met erboven woningen die hij zou verhuren. Hij vroeg vervolgens Bleijs deze opdracht op zich te nemen. Hoewel de opdracht en de aanbesteding vermeldten dat het om een verbouwing ging, was het eerder een vernieuwing van het pand aangezien slechts de achtergevel en een van de zijgevels van het bestaande pand behouden bleven. Op de begane grond aan de Bloedstraat werd het koetshuis met paardenstallen gesitueerd. Brede toegangsdeuren gaven toegang tot het koetshuis in het voorgedeelte terwijl de stallen, die zich in het achtergedeelte bevonden, via een aparte toegang in de Monnikendwarsstraat te bereiken waren. Aan beide zijden van de voorgevel bevond zich een toegang tot de bovenwoningen op de eerste en tweede verdie-

Lengte- en dwarsdoorsnede

ping, met twee woningen per etage. Op de zolder waren vier ruimten afgesloten plus een aparte hooizolder welke te bereiken was vanuit de stallen op de begane grond. Via een dakkapel met hijsbalk aan de Monnikendwarsstraat kon de hooizolder bevoorraadt worden en vanuit de hooizolder kon het hooi via een zogenaamde 'hooikoker' naar beneden gegooit worden, uitkomend in de paardenstallen. Het pand behield in de loop der jaren dezelfde bestemming en in 1921 had stalhouder David de Leeuw er nog rijtuigen staan. Later diende de ruimte op de begane grond voor opslag en bedrijfsruimte. In 1993 kwam het pand in bezit van Hotel Royal Taste, gevestigd aan de Oudezijds Achterburgwal. Welke bedoeling zij met het pand hadden, is niet bekend. Het pand stond toen al leeg en verkeerde in slechte staat: 'Alle woningen zijn volledig uitgesloopt.'¹ In 1995 kwam het pand in eigendom van J. Broers Exploitatie Maatschappij B.V. die het wilde verbouwen: op iedere verdieping werden de twee woningen samengevoegd en de begane grond werd ingericht als garage voor de bewoners. In 2009 stond het pand opnieuw leeg en verkeerde het wederom in slechte staat. De gevel van de begane grond was volledig ondergespoten met graffiti. Inmiddels is het pand opgeknapt en ingericht met appartementen.

Plattegrond begane grond, 1e verdieping en zolder

¹ SAA, bouwdoSSIer: Bloedstraat 21-23, SA31927 1995.